

בשבילי אורייתא - ווארקא

לז"נ הגה"צ רבי שמחה בונם ליבערמאן זצ"ל והרבנית הצדיקת חוה שאשא מווארקא

הרב יצחק מאיר ליברמאן שליט"א

ספירת העומר וימי העומר

הלכה ומנהג

גיליון רמ"ז
אייר תשפ"ה

בשבילי אורייתא - ווארקא | ספירת העומר - ימי העומר/ הלכה ומנהג | ב

יו"ל ע"י:

בשבילי אורייתא - ווארקא

הרב יצחק מאיר ליברמאן שליט"א

רחוב אמרי ברוך 1א

בני ברק

ישראל

Bishviley Orayso - Vurke

1 a Imrei Baruch st

Bnei Brak

Israel

bishvileyorayso@gmail.com

כל הזכויות שמורות:

גליון רמ"ז

אייר תשפ"ה

תוכן העניינים ספירת העומר

- **פרק א' - מצוות ספירת העומר**
 - עמוד ה'
 - טעם ספירת העומר
 - ספירה בזמנה"ז מהתורה - מדרבנן
 - זמן הקרבת העומר
 - מצוה אחת או מצוה כל לילה בפני עצמו
- **פרק ב' - וספרתם לכם**
 - ספירה לכל אחד
 - ברכה בעצמו
- **פרק ג' - זמן ספירה**
 - ערבית מיד כשתחשך
 - ערבית לפני הספירה
 - ספירה בתפילה
 - זמן צאת הכוכבים
 - זמן רבינו תם
 - ספר בין השמשות
 - מתפלל בציבור
 - הגיע לתפילה כשציבור מתפללים
- **פרק ד' - אכילה ומלאכה לפניו**
 - עמוד ט'
 - טעימה
 - תזכורת
 - שמש, שעון מעורר
- **פרק ה' - נשים, קטנים, אונן**
 - עמוד ט'
 - נשים
 - קטן
 - קטן שהגדיל
 - אונן
- **פרק ו' - הספירה**
 - עמוד יא
 - עמידה
 - ידיעת היום לפני הברכה
 - לשם יחוד
- **פרק ז' - טעיות בספירה**
 - עמוד יג
 - ברכה
 - ספירת ימים ושבועות
 - נוסח ספירה
 - הרחמן
 - למנצח, אנא, רבש"ע
 - ש"ץ בספירה
 - בכל לשון
- **פרק ח' - שכח לספור**
 - עמוד יד
 - שכח לספור בלילה
 - שכח כל היום
 - ספק אם שכח
 - דילוג מחמת חולי
- **פרק ט' - זהירות מספיקות**
 - עמוד טו
 - תשובה לשאלה
 - ל"ג בעומר
 - דרך לימוד
 - ספירה בראשי תיבות
 - ספירה כמה פעמים
 - קו התאריך
 - חשבון חג השבועות
 - כתיבת ימי העומר
- **ימי ספירת העומר**
- **פרק י' - קדושת ימי הספירה**
 - עמוד יז
 - ימים מיוחדים
 - טעמי הימנעות משמחה
 - איזה ימים

בשבילי אורייתא - וואראקא | ספירת העומר - ימי העומר |הלכה ומנהג | ד

• פרק יא - תספורת

עמוד יט

צורך מיוחד

שער השפה

שער גבות

בעל ברית

תספורת לבר מצוה

פדיון הבן

חתן בשבת לפני חתונה

תספורת במקום הפסד ממון

תספורת כשר"ח אייר בששי ושבת

• פרק יב - נישואין אירוסין

עמוד כא

סעודת אירוסין

סעודת הרשות

• פרק יג - ברכת שהחיינו

עמוד כב

הבדל בין פרי לבגד

שהחיינו בשבתות

חולה

בגד חדש במקום הצורך

בגד לבעל שמחה

קניית בגדים

• פרק יד - דירה, קנייה,

שיפוץ

עמוד כג

דירה חדשה

קניית דירה

שיפוץ דירה

• פרק טו ריקודין, כלי זמר

עמוד כד

לצורך פרנסה

נגינה בסעודת מצוה

נגינה בגן ילדים

נגינה לצורך בריאות

לימוד נגינה

שירה בפה

אב הרחמים

לימוד מס' שבועות, סוטה

פרקי אבות

• פרק טז - חמץ אחרי פסח

עמוד כו

חמץ של נכרי

חמץ של ישראל

חמץ שנמכר לנכרי

מכירת חמץ בעין

חמץ לאחר הפסח בא"י

בחול"ל בא"י

קוד ייצור תשפ"ד

מצה לאחר הפסח

ניקוב חלות במפתח

מלאכה

ספירה במכתב

למנצח בנגינות

• פרק יז - תשובות להלכה

עמוד כט

ספירת העומר לפני השקיעה

אשה בספק ספיקא ספירת העומר

לעילוי נשמת

איש היקר והמיוחד שבאנשינו, רודף צדקה וחסד, מוקיר רבנו ותלמידיו, פיר נתן לאביונים, מעורר לבבות בתפילותיו, אוהב וחם על הבריות, טוב לב, עניו ושפל רוח, נזכר בסורין

הרה"ח ר' חיים בער ירמיהו ליברמאן ז"ל

בן אדמו"ר חת"צ רבי שמחה בונם ליברמאן זשקיל שנולד בשבת קודש פ' "אתה תצוה" וגו' ו"קח אריך" וגו' ר"י ראזר חושי"ח

פרק א

מצוות ספירת העומר

א. מצות עשה מן התורה שיספור כל אחד מיישראל שבעה שבועות ימים מיום הבאת קרבן העומר (אמור כג טו וספרתם לכם וגו'. טז עד ממחרת השבת. ראה טז ט, שבעה שבועות תספור).

טעם ספירת העומר

ב. בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלוקים על ההר הזה, אמרו לו ישראל משה רבינו אימתי עבודה זו, אמר להם לסוף ג' יום. והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו, מכאן קבעו חכמים לספירת העומר (ר"ן סוף מס' פסחים ממדרש) עיקרן של ישראל היא התורה, והיא עיקר סיבת גאולת מצרים. ומפני כן, נצטוונו למנות ממחרת יו"ט פסח, עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו (ס' החינוך ש"ו)

ספירה בזמנה"ז מהתורה - מדרבנן

ג. בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין מקריבין העומר, דעת הרבה ראשונים שספירת העומר מן התורה (רמב"ם תמידין ומוס' פ"ז כב. ובכס"מ שם. ערוה"ש- דעיקר ספירה למת"ת. ראב"ה (תקכ"ט) רבינו ירוחם ימים מה"ת, ספר החינוך ש"ו) אבל רוב פוסקים סוברים שספירה דרבנן, זכר למקדש (מנחות סו. אמימר מני יומי, תוס' שם. אמר זכר למקדש. ר"ן כח. רשב"א ח"ג רפ"ד. רא"ש. אורחות חיים. כל בו. אבודרהם ספיה"ע. סדר היום. מטה משה תרס"ז. ברכ"י תפט. שו"ע הרב. ח"א. ערוך השולחן סעיף ב'. משנ"ב סי' תפ"ט ס"ק י"ד. ראה בה"ל שם ד"ה לספור).

זמן הקרבת העומר

ד. זמן הקרבת העומר בט"ז ניסן, וזמן הספירה בזמן ראשית קצירת העומר. ובכדי שיהיו ימי הספירה תמימות (כמ"ש שבע שבתות תמימות תהינה), מתחילים לספור מבערב (מנחות ס"ה: לבוש שם סעיף א'. שו"ע הגרש"ז סי' תפ"ט ג').

מצוה אחת או כל לילה מצוה בפ"ע

ה. נחלקו הראשונים, אם ספירת העומר הוא מצוה אחת, או ספירת כל לילה מצוה בפני עצמו

דעת בה"ג (בהל' מנחות קל"ג ע"ג), שכל ג' יום מצוה אחת, ואם הפסיק יום אחד ולא ספר, אינו יכול להמשיך לספור בברכה, מביאו תוס' מנחות ס"ו. ד"ה זכר למקדש. שו"ע סי' תפ"ט ח'. ועי' חינוך מצוה ש"ו. ורב האי כתב אם שכח ולא בירך יום אחד יברך בשאר לילות, וכ"כ ריטב"א מגילה, ורבינו יונה, דכל לילה מצוה בפני עצמה. מביאו הטור וב"י סי' תפ"ט) ולכן במקום ספק ספיקא, ממשיך לספור בברכה (שו"ע שם סעיף ח' משנ"ב ס"ק ל"ח).

פרק ב וספרתם לכם

ספירה לכל אחד

ו. מצוה על כל אחד לספור (לומר היום כך וכך לעומר) לעצמו, דכתיב וספרתם לכם (רש"י מנחות ס"ה:רמב"ם טושר"ע סי' תפ"ט. לבוש מג"א משנ"ב ס"ק ה')

ומשמע שלא יצא אם לא ספר לעצמו (לבוש, חק יעקב. ובס' משמרת חיים ח"ג שענין ספירה להכין עצמו לקבה"ת ורק כשסופר בעצמו כיסופיו כמ"ש בס' החינוך (ש"ו)).

וי"א שאם שמע מחבירו והתכוין לצאת וחבירו כיוון להוציאו, יצא (תוס' מנחות חת"ס ר"א. פר"ח. ברכ"י. שו"ע הגרש"ז. משנ"ב שם). ולכן צריך כל אחד לספור לעצמו, ובדיעבד, אם שמע מחבירו וכיון לצאת, יחזור ויספור בלי ברכה (פמ"ג בה"ל ד"ה ומצוה)

ברכה בעצמו

ז. וכל זה בספירה. אבל בברכת הספירה, לכו"ע אפשר לצאת ע"י חבירו (תשו' רשב"א, שומע כעונה. חק יעקב. מג"א. שו"ע הגרש"ז. משנ"ב ס"ק ה').

אבל מנהג ישראל שכל אחד מברך וסופר לעצמו (שע"ת, משנ"ב ס"ק ה'). ואם יש לו ספק באיזה ענין, דצריך לספור בלי ברכה, אם יכול לשמוע הברכה מפי אחרים בודאי נכון לעשות כן (שעה"צ ס"ק ה').

פרק ג זמן ספירה

ערבית מיד כשתחשך

ח. מכיוון שכתוב בתורה (אמור כ"ג ט"ו) שבע שבתות "תמימות", לכתחילה, יש להקפיד להתפלל ערבית מיד כשתחשך בכדי לספור ימי ספירה, תמימות.

(רא"ש סוף פסחים ס"ק מ'. לבוש (סי' תפ"ט א'). שו"ע הגרש"ז ג'. משנ"ב ס"ק ב'. ח"א (כלל קל"א ב'). אור לציון (ח"ג פט"ז א'). וראה תשו' אגרות משה (א"ח ח"ד סי' צ"ט א') שספירה בתחילת הלילה היא רק מעלה להכיר ענין התמימות, מלבד ענין הזריזות דלכן מקדימין לעלינו'. וראה בבה"ל שם ד"ה סופר, שלשיטת הראשונים שאין ספירת יום אחד מעכבת ספירת שאר ימים, הרי דין זה נאמר על כל יום מימי הספירה, לכן כל יום יש להתחיל ולספור מבערב) (מ"ק סי' תפ"ט) כתב שראוי להקדים מצוה הבאה לידך בנוסף לטעם של תמימות.

ערבית לפני הספירה

ט. בליל שני של פסח, אור לט"ז ניסן, מתפללין ערבית ואח"כ סופרים העומר,

1. מפני שמלפנים היו מתפללין ערבית מבעוד יום ובסיום התפילה התחילה הלילה (מור וקציעה, בה"ל סי' תפ"ט ד"ה אחר. וראה תשו' אג"מ (ח"ד סי' צ"ט ס"ק א' תמה מדוע צריך טעמו של המו"ק, שהרי מן הדין תדיר קודם),
2. מפני שיש להקדים קר"ש ותפילה שהוא תדיר (חק יעקב תפ"ט ס"ק ט"ז)

ספירה בתפילה

י. אחרי תפילת ערבית, לפני עלינו לשבח, מתחילין לספור העומר (שער הכולל מ"ט ז'. משנ"ב ס"ק ב': כל מה שאפשר לאקדומי כדי שיתקיים יותר מש"כ תמימות).

ויש שנהגו לספור אחרי עלינו לשבח (מעשה רב ס"ט. עלינו נתקן לתפילה וספירה הוא מצוה בפ"ע. כפה"ח. ליקוטי מהר"ח. ויזניץ).

זמן צאת הכוכבים

יא. המדקדים אינם סופרים עד צאת הכוכבים (שו"ע סעיף ב'. ובמשנ"ב ס"ק י"ד דבספק דרבנן אזלינן לקולא, ובכדי לא להיכנס לספק, ממתנים עד צאה"כ).

ואז מותר מעיקר הדין לספור אפילו לפני תפילת ערבית, גם במוצאי שבת (מג"א סי' תפ"ט ז'. שו"ע הגרש"ז ט"ז, מותר לספור קודם תפילת ערבית אפי' במוצ"ש שמוסיפין מחול על הקודש, שמ"מ לילה הוא ואינו נחשב ליום העבר, אלא ליום המחרת, ומ"מ ראוי להקדים תפילת ערבית, משנ"ב ס"ק י"ח).

זמן רבינו תם

יב. יש ממתניין מלספור עד כשבעים ושנים דקות אחרי השקיעה כשיטת רבינו תם (פקודת אלעזר ח"ב ע"א. ארץ חיים. תש"ו מנח"י ח"ט סי' נ"ה, ח"י סי' מג).

ואם נוהג כר"ת רק בשבת וי"כ, עדיף ספיה"ע בציבור בלילה לפי זמן הגאונים (ברכ"י ס"ק י"ב שספיה"ע דרבנן וא"צ להחמיר כר"ת, תש"ו מנח"י ח"י סי' מ"ג. תשובות והנהגות ח"ו סי' קט"ו)

ספר בין השמשות

יג. אם ספר בין השמשות, יצא בדיעבד. וי"א שנכון לחזור ולספור בצאת הכוכבים בלי ברכה (מג"א סי' תפ"ט ס"ק ו'. פמ"ג מש"ז שם ס"ק ה': לכתחילה לא יספור עד צאה"כ ואם ספר ביה"ש יספור אח"כ בלא ברכה. שו"ע הגרש"ז סעיף י"ב).

ואם טעו ביום מעונן וספרו מבעוד יום, לפני פלג המנחה, חוזרים לספור בברכה כשתחשך (שו"ע סעיף ב'. חק יעקב י"ב כתב דאם מפלג המנחה ולמעלה, חוזר וסופר בלא ברכה. שו"ע הגרש"ז י"ב. שעה"צ ס"ק י"ז).

מתפלל בציבור

יד. המתפלל בציבור, לפני צאת הכוכבים, ורוצה לנהוג לכתחילה כדעה שצריך לספור בצאה"כ, מונה עמהם בלא ברכה, ויחשוב שאם יספור אחר צאה"כ אינו יוצא עתה בספירה, ואז כשיספור בלילה יספור בברכה (שו"ע תפ"ט סעיף ג'. שו"ע הגרש"ז סעיף י"ב. ועיי"ע משנ"ב ס"ק ט"ז).

הגיע לתפילה כשהציבור כבר מתפללים

טו. אם הגיע לביהכ"נ והציבור עומד בשמו"ע או בספירה (ואין לו מנין אח"כ), יספור עמהם ואח"כ יתפלל (שלה, סידור יעב"ץ. מנח"י ח"ט נ"ו. מל"ח סי' ה' י"ב. אורחות רבינו מהחזו"א).

וראה בתש"ו אג"מ אור"ח ח"ד סי' צ"ט א': כל מצוה ראוי לעשותה ברוב עם, וגם חשש שביחיד ישכח לומר.

פרק ד אכילה ומלאכה לפני ספירה

טז. חצי שעה לפני צאת הכוכבים אסור לקבוע לאכול, ולעסוק במלאכות (כמפורט בשו"ע סימן רל"ב) עד שיספור (רמ"א תפ"ט ד', ח"י גרש"ז סעיף י"ז ודה"ח, שהרמ"א החמיר בזה כדעה שספיה"ע דאורייתא, משום שאין טורח כלל להפסיק ולספור. משנ"ב ס"ק כ"ג).

טעימה

יז. טעימה בעלמא, מותרת דהיינו פת, עד שיעור כזית, ופירות ושתייה קלה אפילו הרבה (עי' סי' תל"א ובמשנ"ב שם ס"ק ו')

תזכורת

יח. במקומות שהשמש קורא לספור ספירה מותר לאכול (משנ"ב סי' תפ"ט ס"ק כ"ג).
וכן אם יש לו מנין קבוע (כפה"ח ס"ג, תשו' אג"מ או"ח ח"ד סי' צ"ט. ובס' הליכות אבן ישראל או"י ט שגם תזכורת ע"י שעון מעורר או טלפון הוי כשומר)

פרק ה נשים, קטנים, אונן

נשים

יט. נשים פטורות ממצות ספירת העומר (רמב"ם פ"ז מהל' תמידין כ"ד דמ"ע שהזמן גרמא היא. שעה"כ פ"ה ע"ג. מג"א שם ס"ק א'.שו"ע הגרש"ז. משנ"ב ס"ק ג'. הרמב"ן קידושין ל"ד. כתב שחייבות, ובתשו' אבני נזר סי' שפ"ד מיישבו. ומביא זוה"ק תצוה שנשים פטורות מספיה"ע ומבאר ע"ד (סוד).

וכתב המגן אברהם שכבר שוויהו עליהן חובה. אבל האחרונים כתבו שעל כל פנים לא כדאי שיברכו (ברכ"י סי' תפ"ט. משנ"ב ס"ק ג' מס' שולחן שלמה ס"ק ג'. כפה"ח ס"ק ט'. ברכ"י כ"ב).

קטן

כ. קטן שהגיע לחינוך מצוה לחנכו לספור ספירת העומר (עי' שע"ת סי' תפ"ט ס"ק כ'. ערוה"ש ס"ק ט"ו)

קטן שהגדיל

כא. קטן שהגדיל בימי הספירה, יש הסוברים שאינו סופר בברכה משהגדיל (תשו' מהר"ש ענגיל ח"ז קי"ב. מביא מהחי' הר"מ. אבני נזר תקל"ט. יב"א ח"ג סי' כ"ח. ברכ"י מתשו' פרי הארץ ח"ג סי' ז), ויש סוברים שאם ספר בברכה עד שהגדיל ימשיך ויספור בברכה, שאין בספירה בקטנות חסרון בדין 'תמימות' (תשו' כתב סופר סי' צ"ט.מהר"ם שיק סי' רס"ט.מנחת חינוך ש"ו. ערוה"ש תפ"ט ט"ו. תשו' מנחת אלעזר ח"ג סי' נ'.תשו' הר צבי ח"ב סי' ע"ו. מבית לוי).

אונן

כב. אם היה אונן ר"ל, יספור בלא ברכה, ויכול לספור שאר הימים בברכה (נר"ב סי' כ"ז ד"ה אמנם. נהר שלום. מחז"ב סי' תפ"ט. בה"ל סי' תפ"ט סעיף ח' ד"ה בלא ברכה). ויש הסוברים שיבקש מאחר להוציאו בברכה ובספירה (תשו' דברי משה סי' כ"ט).

פרקו הספירה

עמידה

כג. צריך לעמוד כשמברך על הספירה, וכשסופר (רא"ש פסחים מא. רמב"ם פ"ז מתמידין הל' כג. כס"מ מר"י בן גיאת קבלה ואסמכוהו "בקמה" קרי ביה בקומה. רוקח ק"ח. כלבו נה. טושו"ע. מט"מ תרס"ה סימן ע"צ' ד' לעולם תעמוד [עומר ציצית תפילין]. ערוה"ש (תפ"ט ד') עיקר הטעם מבואר בזוה"ק תצוה (קפ"ג). דהספירה ענין גדול **כתפילת שמר"ע** לכן צריך מעומד. ובדיעבד אפילו אם ישב, יצא (רמב"ם שם. מג"א. חק יעקב. משנ"ב ס"ק ו').

ידיעת היום לפני הברכה

כד. אם אינו יודע חשבון היום ופתח אדעתא דלסיים כמו שישמע מחבירו, ושתק עד ששמע מחבירו וסיים כמוהו, יצא (ש"ע ה'). ומ"מ לכתחילה אין לו לברך אלא א"כ יודע מתחילה איזה יום היום, אפילו אם סופר עם חבירו ואינו מפסיק (ט"ז ח'. ש"ע הגרש"ז י"ט: כדי שידע על מה מברך. ח"א קל"א: אסור להפסיק אפילו בשתיקה בין ברכה למצוה. משנ"ב ס"ק כ"ט שעה"צ ל"ז).

לשם יחוד

כה. יש נוהגין לומר לשם יחוד לפני ספירת העומר (קיצור של"ה קפ"ח. יסו"ה). ויש שאומרים כמה מזמורים נוספים (כפה"ח ז' שאומרים פ' העומר) (ומה שאומרים בלשם יחוד, "כמו שכתוב בתורה" אע"פ שלרוב פוסקים ספיה"ע בזמנה"ז דרבנן, הכוונה למצוה דרבנן. ו"כמו שכתוב בתורה" היינו שרבנן תקנו המצוה כעין מש"כ בתורה (הליכות שלמה פי"א ס"ב).

ברכה

כו. מברך, ברוך א'י' א'מ'ה' אשר קדשנו במצותיו וצונו על ספירת העומר (ש"ע ע). ואין מברכין שהחינו, 1. (מהר"ל) שאינו אלא מכשירי מצוה לחג השבועות, ואין בו מעשה. 2. (רשב"א ח"ז קע"ג), שהחינו בהנאה, וספירה אין זכר להנאה אלא לחורבן ביהמ"ק. 3. (רבינו ירוחם ח"א נ"ה ח"ד) ימי דין אין מברכים שהחינו. 4. (לבוש תפ"ט א') ספירה צורך יו"ט וסמכין אזמן דרגל. ספירה תוחלת ממושכת עד זמן מתן תורה ועדיין לא הגיע זמן שקיונוהו לו. 5. (עבודת ישראל) כבר חוינו כל ההארות בליל א' דפסח).

ספירת ימים ושבועות

כז. צריך לספור הימים והשבועות (מנחות סו. ש"ע שם סעיף א'. לבוש: מדכתיב תחל לספור ז' שבועות, וספרתם לכם - ז' שבתות תמימות. וכתוב חמישים יום, משמע שצריך לספור ימים לכן סופרים שניהם, משנ"ב ז')

ויאמר היום יום אחד לעומר, וי"א בעומר (ש"ע א'. והנוסח "לעומר" כתבו כלבו, תניא, שבלי הלקט, רוקח, רשב"א, ר"ן של"ה.
"בעומר" כתב הט"ז ועי' שע"ת, והגר"א, חזו"א. ואין קפידא בזה שאפילו לא אמר עומר כלל יצא, מאמ"ר, גרש"ז, משנ"ב ס"ק ח')

כשמגיע לז' ימים, אומר שבעה ימים שהם שבוע אחד וביום שמיני אומר היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד (ש"ע שם סעיף א').
ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום.

נוסח ספירה

כח. יש נוהגין לומר, היום שבעה ימים לעומר שהם שבוע אחד, וכן בכל הימים, תיבת לעומר לפני תיבת "שהם" (כלבו, רבינו ירוחם.
כפה"ח ל"ד).

הרחמן

כט. אחרי הספירה, אומר הרחמן יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה וכו', (מטה משה, משום שעכשיו הספירה דרבנן, כשיבנה ביהמ"ק יהיה מהתורה. שעה"צ תפ"ט ט"ו)

ל. יש נוהגין לומר מזמור למנצח בנגינות, **אנא בכח, ותפילת רבש"ע.** (ש"ע הגרש"ז סי' תפ"ט סעיף י"א. ערוך השולחן שם ס"ו. משנ"ב ס"ק י'.

בס' מעשה רב (ס"ק ס"ט) שאין לומר מאומה לא לפני או אחרי ספה"ע מלבד יה"ר שיבנה ביהמ"ק).

ש"ץ בספירה

לא. הש"ץ סופר תחילה ואחריו סופרים הציבור (רשב"א תנ"ח). יש נוהגין שהציבור מברכים תחילה ואח"כ הש"ץ (מאמר מרדכי. מל"ח ד' י"ט. כפה"ח י"ד).

יש מקומות שהרב או גדול הקהל מברך בקול רם (מהבעש"ט. דרכי חיים ושלום תרכ"ה, שלפעמים שכח הש"ץ לספור ויתבייש).

בכל לשון

לב. מותר לספור בכל לשון שמבין. ואם אינו מבין, אפילו ספר בלשון הקודש אינו יוצא י"ח (מג"א ס"ק ב'. ש"ע הגרש"ז: דכיוון שאינו יודע המנין אין זה ספירה כלל. משנ"ב ס"ק ו')

ויש הסוברים שאם ספר בלשון הקודש יצא אע"פ שאינו מבין (שאלת יעב"ץ קל"ט. ברכ"י תפ"ט. שע"ת). ולכן יחזור וימנה בלא ברכה בלשון שמבין (כפה"ח אות כ', לאפוקי נפשי מפלוגתא).

פרק ז טעויות בספירה

מנה ימים ולא שבועות

לג. אם ספר הימים ולא הזכיר שבועות, כגון שאמר היום שבעה ימים ולא אמר שהם שבוע אחד, נחלקו הפוסקים אם יצא (עלת שבת מג"א ס"ק ד'. ח"י אות ח', שיצא. ודעת פרי חדש וא"ר ס"ק י"ד שלא יצא). ולכן חוזר וסופר בלי ברכה (נהר שלום אות א', חק יוסף ט', שו"ע הגרש"ז סעיף ו'. משנ"ב ס"ק ז' ועי' בשעה"צ ס"ק ט').
ואם שכח לחזור ולספור מונה שאר ימים בברכה (נהר שלום שפ, משנ"ב שם ס"ק ז').

מנה שבועות ולא ימים

לד. מנה שבועות ולא מנה ימים לא יצא (רבינו ירוחם נתיב ה' ח"ד. ח"י ס"ק ח'. א"ז ב'. ובשו"ע הגרש"ז סעיף ו': יחזור ויספור לפי שעיקר הספירה הוא מנין הימים, שבמנין הימים בלבד יכולין לספור כל המ"ט יום, אבל במנין השבועות בלבד בלא הזכרת שום מנין ימים א"א לספור אלא הימים שהם סופי שבועות. משנ"ב ס"ק ז').
וכתב הפרי מגדים שיחזור ויספור בלא ברכה.

לה. והיינו דווקא בהשלמת השבועות, אבל אם ביום ח' אמר היום שבוע אחד ויום אחד, יצא (מג"א. א"ר. ח"י משנ"ב ס"ק ט').

לו. ביום השמיני, אם אמר היום שמונה ימים, ולא סיים שהם שבוע אחד וכו' יצא, (שהרי הזכיר שבועות אתמול), ואם אמר היום שבוע אחד ויום אחד, יצא, (שכבר הזכיר הימים שעברו כ"א ביומו, א"ר, הגרש"ז, משנ"ב ט').

טעה באמירה

לז. אם ביום ה' פתח ואמר ב'א"י' א'מ'ה', אדעתא לומר היום ד', ונזכר וסיים בה ה', יצא (שו"ע סעיף ו').
ואם היה היום ד', ופתח אדעתא לומר ד' וטעה וסיים ה', כתב בשו"ע שאינו חוזר ומברך (שו"ע סעיף ו').

ונחלקו האחרונים בזה. יש סוברין שיחזור ויספור בברכה (לבוש, ב"ח, פרי חדש סעיף ו'. ובשו"ע הגרש"ז סעיף כא, צריך לחזור ולספור כיון שיצא שקר מפיו, אף שהיה במחשבתו, אין זה כלום, שמצות ספירה היא בפה).
ויש סוברין שבשני המקרים יחזור לספור בלא ברכה (מג"א ס"ק י"ב. חק יוסף. כפה"ח ס"ק ע"ז).

תיקון תוך כדי דיבור

לח. אם נזכר שטעה ותוך כדי דיבור לספירתו, תיקן עצמו, אינו חוזר לספור (מג"א . דרך החיים. שו"ע הגרש"ז סעיף כ"א. משנ"ב ס"ק ל"ב) וכשממתקן עצמו די שיאמר היום הנכון ואינו צ"ל 'היום' (משנ"ב ס"ק ל"ב. אבל בס' נימוקי אר"ח ס"ק ד', כתב שיחזור מ'היום').

פרק ח שכח לספור

שכח לספור בלילה

לט. אם שכח ולא ספר כל הלילה יספור ביום בלא ברכה, ומכאן ואילך סופר בברכה. (הראשונים נחלקו אם יום הוא זמן ספירה. דעת בה"ג הל' עצרת ל' ע"ד, שאם שכח לספור בלילה, יספור ביום. וסומך על מתניתין (מנחות ע"א) מצותה לקצור בלילה, ואם נקצר ביום כשר, ומביאו הר"ן סוף פסחים. והר"י חולק. והרא"ש פסחים מ"א כתב שאם שכח ולא סיפר בלילה, יספור ביום בלא ברכה. וכ"ה בר"ן ז. והמרדכי מגילה סי' תת"ג. במס' מנחות ס"ו. מביא התוס' ד"ה זכר למקדש הצדדים בזה. והרמב"ם פ"ז מתמידין ומוספין כתב דנקצר ביום כשר. וברמב"ם שם הל' כ"ג שאם שכח למנות בלילה מונה ביום. וכ"ה במאירי סוף"ב דמגילה. ובתשו' משכנות יעקב, ובשעה"צ סי' תפ"ט ס"ק מ"ג. ודעת השבלי הלקט סי' רל"ד ובאו"ז סי' שכ"ט דאין זמן ספירה אלא בלילה, וכשמברך ביום הוא לבטלה. משנ"ב ס"ק ל"ד).

שכח כל היום

מ. אם שכח ולא ספר כל הלילה והיום, יספור בשאר ימים בלא ברכה. ונכון שישמע הברכה מאחר ויכוין לצאת. (רא"ש פסחים פ"י סי' מ"א. דעת בה"ג בהל' מנחות קל"ג ע"ג, שכל נ' יום מצוה אחת, ואם הפסיק יום אחד ולא ספר, אינו יכול לספור, מביאו תוס' מנחות ס"ו. ד"ה זכר. שו"ע סי' תפ"ט ח'. ועי' חינוך מצוה ש"ו. ורב האי כתב אם שכח ולא בירך יום אחד יברך בשאר לילות, וכ"כ רבינו יונה דכל לילה מצוה בפני עצמה. (חינוך מצוה ש"ו. טור וב"י סי' תפ"ט).

ספק אם שכח

מא. אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, יספור בשאר הימים בברכה.(תרומת הדשן ח"א סי' ל"ז, שו"ע תפ"ט ח').

דילוג מחמת חולי

מב. אם דילג יום אחת מחמת חולי, ימשיך לספור (כמ"ש בשו"ע סעיף ח') אבל אסור לברך (תשו' לבושי מרדכי או"ח סי' צ"א כפה"ח ס"ק צ"ג).

מג. אם אדם יודע מראש, שיצטרך לדלג יום אחד, כגון מחמת חולי, גם יספור עד ליום ההוא בברכה (קו' קנאת סופרים סי' ט"ל להגר"ש קלוגר. תשו' רב פעלים ח"ג סי' ל"ב. תשו' בצל החכמה ח"ה סי' מ"ה. ודעת החיד"א עבוה"ק סי' ז' רי"ז, שיספור מתחילה בלא ברכה).

פרק ט

זהירות מספיקות

תשובה לשאלה

מד. מי ששואל אותו חברו, מבין השמשות ומעלה כמה ימי הספירה בליל זה, יאמר לו, אתמול היה כך וכך. מפני שאם יאמר לו היום כך וכך י"א ששוב אינו יכול לספור בברכה (רמב"ם תמידין ומוספין פ"ז הל' כ"ה. שו"ע סעיף ד'. עיי"ש במשנ"ב). אם אמר לו כן לפני בין השמשות, כיון שאינו זמן ספירה אין בכך כלום (שו"ע שם. ובשו"ע הגרש"ז סעיף טו, שלכתחילה יזהר בכך כבר מפלג המנחה). ואם לא אמר, היום, יכול לחזור ולברך (ט"ז ס"ק ז'. ומג"א ס"ק ט' ועי' בשעה"צ ס"ק כ"ה). וגם אם מכון בפירוש שלא לצאת, עדיף לומר, אתמול היה כך וכך (ט"ז שם. שו"ע הגרש"ז שם).

אם שאל לחבירו, 'האם היום כך וכך' יכול למנות אח"כ בברכה (כפה"ח ס"ק ס"א דאין דרך למנות בלשון שאלה. שבט הלוי).

ל"ג בעומר

מה. בליל ל"ג בעומר יזהר לא לומר, היום ל"ג בעומר. אבל אם אומר לחבירו אל תאמר וידוי שהוא ל"ג בעומר, יכול לספור ולברך אח"כ (דע"ת ס"ק ד'. כפה"ח ס"ק ל', ועי' בשעה"צ ס"ק כ"ח דלא"ר אם לא הזכיר שבועות, מוכחא מילתא שמכון לא לצאת).

דרך לימוד

מו. אמירת ימי הספירה דרך לימוד, נחלקו הפוסקים אם נחשב לספירה (תשו' הלכות קטנות ח"א סי' קי"ד. תשו' פני מבין סי' קל"ג. תשו' באר משה ח"ג סי' פ"א) שמסתמא לא יוצאים י"ח. ויש הסוברים ששוב לא יוכל לספור בברכה, ערך השולחן ס"ב. כפה"ח ס"ק כ"ט)

ולכן לכתחילה, לא יאמר בפיו בלימודו את ימי הספירה אלא ילמד המילים במחשבה.

ספירה בראשי תיבות

מז. ספר בראשי תיבות, כגון שאמר יום ב', ג', או ל"ג ל"ד, יחזור ויספור בלא ברכה

(ח"י ס"ק ח' דלרוב הפוסקים, עיקר ספירה בזמנ"ז דרבנן, ויחזור ויספור בלא ברכה. א"ר ס"ק ה'. פמ"ג א"א ד'. בערוך השולחן שם ס"ק ט', שהרי לא גרוע מספירה בלע"ז שיצא. בה"ל ד"ה מונה והולך).

ספירה כמה פעמים

מח. יש שנהגו לספור גם ביום, בכדי שאם שכח לספור, יוכל להמשיך לספור בברכה

(ס' מנהגי א"י פ' כ"ג. כפה"ח ס"ק פ'. דברי יציב ח"ב סי' רט"ו. ראה יש"ש סו' ב"ק, חילוקים שבין בני א"י לבני בבל שבני א"י סופרים לילה ויום. ובתשו' מנח"י ח"ו סי' מ"ה בשם מהר"מ מרימנוב).

קו התאריך

מט. אם ספר ג' ימים כשהיה במזרח קו התאריך, ונסע למערב, ושם כבר ספרו ד' ימים לעומר. אם עדיין יום, יספור ד' ימים ושאר הימים ימשיך בברכה, ואם לא ספר יום ד', ממשיך לספור שאר הימים בלא ברכה

(תשו' בצל החכמה (ח"ה סי' צ"ו צ"ח). תשו' באר משה (ח"ז סי' צ'). הליכות שלמה (פ"א אות ח'). עיי"ע תשובות ונהגות (ח"ג סי' קמ"ז).

ואם היה במערב וספר יום ג', ונסע מזרחה ושם ספרו יום ב', יספור עמהם יום ג' בלא ברכה, וממשיך לספור שאר הימים בברכה (שם).

חשבון חג השבועות

נ. אע"פ שעל ידי נסיעה נחסר או ניתוסף ימים לספירה, אינו משנה את קיום יום חג השבועות מהמקום שבו הוא נמצא (תשו' מנח"י ח"ח סי' נ').

כתיבה

נא. אם כתב באגרת, יום ספירת העומר, לא יצא, וצריך לספור בפה ובברכה.

(ברכי יוסף (סי' תפ"ט ס"ק י"ד), שע"ת (שם ס"ק ו'), שדנו הפוסקים אי כתיבה כדיבור דמי (שו"ע סי' מ"ז סעיף ג' משנ"ב ס"ק ד') ורק במקום שהכתיבה יגלה מחשבת הלב, אבל היכן שהמצוה היא הדיבור, כקריאת שמע ותפילה, לא יצא יד"ח. ראה עוד א"א ס"ח בענין זה. ובתשו' רעק"א (סי' ל' ל"ב). תשו' חת"ס (ח"ו סי' י"ט). תשו' כת"ס (י"ד סי' ק"ו). ערוה"ש סעיף ט'.

ואם בוון לצאת בכתיבה זו, יחזור ויספור בלי ברכה.

ימי ספירת העומר

פרק י

קדושת ימי הספירה

א. כתב הרמב"ן (אמור כג, לו, וכו"ה ברבינו בחיי כג טז) הימים בין פסח לשבועות הם כמו חולו של מועד.

ימים מיוחדים

ב. בספרים הק' הפליגו בגודל מעלת וסגולת ימים אלה, ושהם ימי הכנה לקבלת התורה.

כתב הרוקח, שלעתיד יהיה חינוך בית המקדש בימים אלה. הבני יששכר כתב שימים אלה מסוגלים לרפואה, שאז החל המן לירד. ובימים אלה נתן האריז"ל לתלמידו הרח"ו לשתות מימיה של טבריה והיה לו לב מבין וידעיה והשכל ברזין דאורייתא.

ג. מפני כמה טעמים, נוהגים בכל תפוצות ישראל להימנע מלהרבות בשמחה בימים אלה:

א. דא"י בגמרא (יבמות ס"ב:) מפני שבימי הספירה, בין פסח לעצרת, מתו שנים עשר אלף זוגים תלמידי רבי עקיבא מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, לכן נוהגין שלא לישא אישה, ולא להסתפר (טור וש"ע סימן תצ"ג) ועוד כמה מנהגים.

ב. בשבלי הלקט ורבינו ירוחם כתבו עוד שני טעמים, א'. לפי שמשפט רשעים בגיהנום, לרבי יוחנן בן נורי, מפסח ועד עצרת (ערוית פ"ב משנה י'. סדר עולם פ"ג).

ג. טעם נוסף, מפני שהם ימי דין על התבואה, שלכך העומר בא מן השעורים (חק יעקב, תצ"ג).

ד. עיקרי ימי הגזירות בשנות מאות שעברו בצרפת ואשכנז הוו בימים אלו כמבואר מהפיוטים שעשו קדמונינו על שבתות אלו שבין פסח לעצרת והם מליאים קינים והגה והי (ראה לבוש סי' תצ"ג סעיף ד'. ערוך השולחן שם סעיף א').

בשנת ד' א' תתנ"ו היו גזירות ושמדות ונשמדו ונכחדו קהילות שלימות מיישראל על ידי רוצחי מסעי הצלב, קהילות שלימות באשכנז, צרפת, וורמייזא, מגנצא, ועוד, כשנשארו לפליטה מתי מספר בלבד.

וכן הגזירות ושמדות בשנות ת"ח ת"ט היו בחלקם הגדול, בימי הספירה. ולזאת חוברו יצירות מיוחדים הנאמרים בשבתות אלו.

ד. באיזה מהימים נוהגים להימנע מלהרבות בשמחה

א. מט"ז עד ל"ד בעומר בבוקר, מפני שבמדרש אי' שמתו מפסח ועד פרוס העצרת, וביום הל"ד בבוקר מותר להינשא ולהסתפר, מדין מקצת היום ככולו (שו"ע תצ"ג א"ב; מובא בבה"ל שם ד"ה יש).

ב. עד ל"ג בעומר בבוקר, מפני שפסקו למות בל"ג ומקצת היום ככולו. ואין להינשא ולהסתפר מבערב ל"ג בעומר (רמ"א תצ"ג ב' ממהרי"ל. גר"א. בה"ל שם).

ג. מפסח, מתו תלמידי רבי עקיבא במושך ל"ג יום שלימים, חוץ מימים שאין אומרים תחנון, (והיינו ז' ימי פסח (מיום שני של פסח), ו' שבתות, ג' ימי ר"ח, סה"כ ט"ז יום). וכנגד ל"ג ימים אלו קבלו ישראל ע"ע קצת אבילות, ויום אחד הקלו מקצת היום ככולו, ובחרו בל"ג, אולי מאיזה טעם (פמ"ג א').

ד. יש שמנכין ט"ז ימים הראשונים עד יום ב' דר"ח אייר ואז נוהגין קצת אבילות עד עצרת (רמ"א תצ"ג סעיף ג', ב"ח, מג"א ס"ק ג'). ויש שנוהגין ל"ג יום, מא' דר"ח אייר עד ג' סיון בבוקר (מג"א שם ס"ק ה').

ה. בזמננו, בארץ הקודש שנתקבצו בעלי מנהגים שונים, מן הראוי לבני אשכנז שלא לקבוע נישואין במושך כל ימי הספירה. חוץ מל"ג בעומר. ומותר לינשא בג' ימי הגבלה, ואם יש קצת דוחק, מותר גם מראש חודש (שבת הלוי)

פרק יא תספורת

ה. נוהגין שלא להסתפר בימי הספירה (טור ושו"ע סימן תצ"ג סעיף ב. עי' ברדב"ז תרפ"ז). אנשים וגם נשים (אגרות משה יו"ד ח"ב סי' קל"ז. הליכות שלמה. שבט הלוי) ודעת האור לציון (ח"ג פי"ז אות ט') שאין נשים אסורות בתספורת.

צורך מיוחד

ו. כשיש צורך מיוחד, כגון לרפואה (ערוך השולחן סעיף ג'. כפה"ח סי' תצ"ג אות טו ל"ב).
או לצניעות, מותר (תשו' אגרות משה יו"ד ח"ב סי' קל"ז. הגרשז"א, שבט הלוי, להורות נתן ח"ב סי' ל"ב).

איתא מהאר"י ז"ל (פרי עין חיים ספה"ע פ"ז) שלא להסתפר כלל עד ערב חג השבועות עיי"ש, ומביאו בשערי תשובה (ס"ק ח'); וכתב באגרות הרמ"ז שלמנהג האר"י אפילו אם יזדמן ברית מילה, אין להסתפר בכל זמן העומר.

שער השפה

ז. מותר להוריד שער השפה, (בה"ל סי' תצ"ג מוהפמ"ג, ובחזה"מ מותר תקל"א ח'). ולגריש"א, רק אם מעכב האכילה.

שער גבות

ח. שער הגבות או ריסים מותר להוריד (הגרשז"א. שבט הלוי).

בעל ברית

ט. בעל ברית מותר להסתפר לכבוד המילה (רמ"א סי' תצ"ג סעיף ב'). ולמנהג האר"י ז"ל, גם בעל ברית אינו מסתפר (ס' מבית לוי).
כתב בשערי תשובה (ס"ק ח'); בשם האר"י ז"ל כתבו שלא להסתפר כלל עד ערב חג השבועות עיי"ש, וכתב באגרות הרמ"ז שלמנהג האר"י אפילו אם יזדמן ברית מילה, אין להסתפר בכל זמן העומר.

תספורת לבר מצוה

י. נער הנעשה בר מצוה בימי הספירה, למנהג האר"י, אינו מסתפר.
(משנה הלכות (ח"ו סי' מ"ה) ואע"פ שכתב היש"ש ב"ק סופ"ז ובמג"א (סי' רכ"ה ד') שמצוה לעשות סעודה ביום בר מצוה כיום שנכנס לחופה, מכל מקום אינו דומה ממש לחתן, והרי אינו פטור מתחנון. וראה עוד הערה קודמת)
והגרשז"א כתב שיתספר בקטנותו, ואם לא יכל, מותר להסתפר בו ביום (הליכות שלמה פי"א סט"ז).

פדיון הבן

יא. אין להסתפר לכבוד פדיון הבן בימי הספירה (סידור פסח כהלכתו פי"ב י"ב מהגריש"א. ס' הליכות אבן ישראל אות כ')

חתן בשבת לפני חתונה

יב. כתב בשערי תשובה (סי' תצ"ג ס"ק ז') שמותר לחתן להסתפר בערב שבת לפני חתונתו.

תספורת במקום הפסד ממון

יג. אדם שגר בין נכרים, ובגלל קשרי מסחרו, אם לא יגלח יהא לו מזה הפסד ממוון, יש מותרים להסתפר.
(אגרות משה או"ח ח"ד סי' ק"ב. מעדני שלמה עמ' כ')
אבל דעת הגרי"ש אלישיב שאסור להסתפר אפילו במקום הפסד ממוון (הלכות חג בחג ספה"ע פ"ז הע' 65).

תספורת כשר"ח אייר בששי ושבת

יד. כשחל ראש חודש אייר בשבת, כיון שיש כאן תוספת שמחה, שבת וראש חודש, יש להתיר להסתפר בערב שבת מפני כבוד השבת, וגם לישא אשה בו ביום כיון שעיקר הסעודה יהיה בשבת וראש חודש
(שו"ע הגרש"ז סי' תצ"ג סעיף ח'. משנ"ב שם ס"ק ה. עיי"ע חק יעקב שם ס"ק ב').
והנמנעים מלהסתפר בר"ח בגלל צוואת רבי יהודה החסיד (מ"ח) לא יסתפרו בר"ח (שיירי כנסת הגדולה הגב"י סי' תצ"ג להימנע דחמירא סכנתא מאיסורא, ובתשו' חתם סופר (או"ח סי' קנ"ח. הגרשז"א פ"א הע' 90)
ולדעת הגר"מ פיינשטיין יכולים להקל, ולהסתפר ביום ו', א' דר"ח אייר (אגרות משה, בס' בין פסח לשבועות פ"י הע' כ"ב).
השיירי כנסת הגדולה (סי' תצ"ג ס"ק ה') והכפה"ח (תצ"ג ס"ק מ"ז) כתבו שיכול להסתפר ביום ה' שלפניו אחר חצות.
אבל יש שלא הקילו בזה (הגרי"י קניבסקי, שבט הלוי)

פרק יב נישואין, אירוסין

טו. נוהגין שלא לישא אישה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר (שו"ע סי' תצ"ג סעיף א')

סעודת אירוסין

טז. מותר לעשות סעודת אירוסין, ושידוכים בימי העומר (מג"א תצ"ג ס"ק א'. משנ"ב ס"ק ג').

סעודת הרשות

יז. מותר לעשות סעודת הרשות כגון שמחת מריעות בלי ריקודין ומחולות (שו"ע הגרש"ז סי' תצ"ג סעיף א'. ערוה"ש סעיף ב'. שבט הלוי).

פרק יג ברכת שהחיינו

יח. יש שאין נמנעין מלברך ברכת שהחיינו בימי ספירת העומר, על פרי או מלבוש חדש.

(תשוי לבושי מרדכי סי' קנ"ג. תשוי קרן לדוד סי' קי"ט. כפה"ח סי' תצ"ג ס"ק ד'. תשוי יביע אומר ח"ג סי' כ"ו. מאמר מרדכי סי' ק"ב, ומביאו המשנ"ב סי' תצ"ג ס"ק ב'; אם נודמן לו איזה ענין שצריך לברך עליו שהחיינו, יברך).

ויש שנמנעו מלברך שהחיינו בימים אלה, מפני שהם ימי דין. ומקורם מספרי קדמונים. (רבינו ירוחם ח"א נ' ה', מובא בא"ז ס"ק א'. לקט יושר עמוד צ"ז. עוללות אפרים ח"ב מ' ק"ז. צרור המור פ' אמור. מל"ח סי' ו').

הבדל בין פרי לבגד

יט. יש שהחמירו יותר בבגד חדש מפרי חדש

(לקט יושר, אפילו מצנפת חדש של פשתן, לא היה מתיר בעומר אפילו אם אין לו מצנפת, אבל מנעלים היה מתיר להלביש בעומר אם אין לו. מועד לכל חי להגר"ח פלאג'י. תשוי ויברך דוד סי' י"ט מתשוי' ופסקים סי' ס"ט מות' רב שריא גאון, מחמת אבילות מיתת תלמידי רבי עקיבא, נוהגין שלא לעשות כסות חדשה מפסח עד שבועות ובס' כפה"ח סי' תקנ"א ס"ק ר"ה בשם הח"א, מחלק בין פרי חדש שמותר, ובין בגד חדש שאסור. ובתשוי' ציץ אליעזר ח' י"ח סי' מ"א מהבן איש חי להחמיר בבגד חדש אבל פירות אוכלין ומברכין שהחיינו. תשוי יביע אומר ח"ג סי' כ"ו).

שהחיינו בשבתות

כ. המחמירין מלברך שהחיינו בימי הספירה, מכל מקום בשבתות ול"ג בעומר מותר (בן איש חי. ציץ אליעזר ח' י"ח סי' מ"א. שערי הלכה ומנהג ח"ב סי' רכ"א. שבט הלוי).

ויש שהחמירו גם בשבתות. (תשוי' בצה"ח מס' יפה ללב ח"ב אות ז'. תשוי' ויברך דוד סי' נ"ט ממנהגי וורמזיא. מקו"ח).

חולה

כא. חולה, או מעוברת שהפרי טוב לבריאותם לא יקפידו בזה (ראה סי' תקנ"ט סעיף י"ז, משנ"ב ס"ק צ"ט וק"א).

בגד חדש במקום הצורך

כב. במקום הצורך, כגון בגדי זיעה, או לקטנים שבגדיהם מתבלים מהר (תשוי' ויברך דוד סי' נ"ט. אפרקסתא דעניא סי' קע"ו. בתשוי' דברי מלכיאל (ח"ג סי' י"ג ד"ה ומה), הביא מס' פחד יצחק בשם הבאר עשק, שיש מקומות שנהגו לא ללבוש בגד חדש עד ל"ג בעומר, ובכ"ז אין להקפיד בבגדים קלי ערך).

בגד לבעל שמחה

כג. לחתן, מוחותנים, בעל ברית, בר מצוה, כתבו האחרונים שאפשר להלביש בגד חדש (יפה ללב ח"ב סי' תצ"ג אות ז'. תשו' בצל החכמה ח"ד סי' מ"ח. ובס' מקור חיים (סי' תצ"ג ס"ג) כתב **שלחתן ומוחותנים**, מותר לקנות וללבוש בגדים חדשים אם לא הספיקו קודם. וכן לבעל ברית או בר מצוה).

קניית בגדים

כד. מדברי הרבה פוסקים נראה שאין מניעה מלקנות דברים חדשים בימי העומר, ותלוי במנהג (כפה"ח סי' תקנ"א שלמנהגנו לברך שהחיינו בלבישת הבגד ובאכילת הפרי, לא בשעת קנייה, מותר לקנות, שאין מברכין שהחיינו. טעמי המנהגים עמ' רנ"א בשם באר עסק שראה נוהגים שאין עושים כלים ובגדים חדשים שהם ימי צער והכל תלוי במנהג כי אין שום איסור בזה) ויש שכתבו להחמיר גם בקנייה (לקט יושר הנ"ל).

פרק יד דירה, קנייה, שיפוץ

דירה חדשה

כה. כניסה לדירה חדשה בימי הספירה, דעת פוסקים רבים שמוותר (ציץ אליעזר ח' י"ח סי' מ"א שמוותר גם כשעובר לשם הרווחה. הליכות אבן ישראל ספיה"ע אות ז'. יחו"ד ח"ג סי' ל'. בס' הלכות חג בחג בשם הגר"ש אלישיב. בתשו' היטב היטיב שהאדמו"ר מהר"י מסאטמר הורה להתיר כניסה לדירה חדשה בימי הספירה).

כו. ויש נמנעין מלעבור לדירה חדשה בימי הספירה (תשו' אבני צדק. ילקוט אג"ק צאנז. בס' מבית לוי, שיכנס לגור בל"ג בעומר). מכיון שאין ראוי להרבות בשמחה (טור סי' תצ"ג, מובא במשנ"ב שם ס"ק ב').

קניית דירה

קניית דירה מותר גם בימי הספירה, ובפרט בארץ ישראל.

שיפוץ דירה

כז. אין מניעה מלסייד ולשפץ דירה בימי הספירה (ציץ אליעזר ח' י"ח סי' מ"א. ס' מבית לוי).

פרק טו ריקודין, כלי זמר

כת. אין לעשות ריקודין ומחולות (מגן אברהם סימן תצ"ג ס"ק א', מביאו משנ"ב ס"ק ג'. וראה בס' הליכות שלמה הבדל בין ריקוד למחול).
וכתבו האחרונים שאין לשמוע ניגוני כלי זמר.
(והגם שבספרים הקדמונים, כתבו רק שאין לעשות ריקודין ומחולות, ולא דברו על שמיעת כלי זמר, מ"מ הפוסקים האחרונים כתבו לאסור: ערוה"ש. אגרות משה ח"א סי' קס"ו, ח"ב סי' קל"ז, ח"ג סי' פ"ז. מנחת יצחק ח"א סי' קי"א. קנין תורה ח"ב סי' צ"ט. יחוה דעת ח"ג סי' ל'. צי"א ח"טו סי' לג, והחמירו גם על שמיעת קלטות מכלי זמר).

לצורך פרנסה

כט. לצורך פרנסה, מותר לנגן בכלי שיר (תשו' אג"מ ח"ג סי' פ"ז. קנין תורה ח"ב סי' צ"ט. ס' הליכות בת ישראל פ' כ"ד ס' ה').

נגינה בסעודת מצוה

ל. בסעודת שבע ברכות, ברית מילה, פדיון הבן, בר מצוה, הכנסת ספר תורה וסיום מסכת, יש שמתירים לשמוע נגינה
(מג"א ראה מחצה"ש, משנ"ב ס"ק ג', קרן לדוד סי' קי"ט. אגרות משה ח"ב סימן צ"ה. משנה הלכות ח"ו סי' ק"ט. יחוה דעת ח"ו סי' ל"ד. והגרי"ש אלישיב התיר בהכנסת ס"ת אע"פ שאין ראוי לקבוע הכנסת ס"ת בריקודין בימים אלה. ובסעודת אירוסין שהוא סעודת מצוה, כתב הכף החיים (ס"ק ט') בשם הא"ר שמו"ר).
ויש שמחמירין בזה (הג' מהרש"ם בס' אורחות חיים. מנחת יצחק ח"א סי' קי"א. קו' מבית לוי).

נגינה בגן ילדים

לא. מותר לנגן בגני ילדים שלא הגיעו לחינוך
(הגרי"ש אלישיב סידור פסח כהלכתו פי"ב הערה 56. הגר"נ קרליץ חוט שני שבת ח"ד עמ' שע"ט, כיון שאין למנגנת הנאה מזה ואינה מנגנת אלא לצורך פרנסתה)
ובעל שבט הלוי כתב שמותר לנגן רק לבנות כשלוש (בס' מבית לוי)

נגינה לצורך בריאות

לב. לזמר בכלי זמר לא לצורך שמחה אלא לצורך בריאות, כגון לחולה וכדו' כתבו האחרונים שמותר
(הליכות שלמה פי"א. יד בספירת העומר פל"ג סי"ח. הגר"ק, וישמע בצניעה).
התעמלות לרפואה עם מוסיקת רקע שקטה אפשר להקל (מבית לוי)

לימוד נגינה

לג. מותר ללמוד נגינה לצורך פרנסה (תשו' אגרות משה או"ח ח"ג סי' פ"ז. הגרי"ש אלישיב סידור פסח כהלכתו סי"ב סט"ז הע' 56. והגר"נ קרליץ כתב שבתחילת הלימוד מותר שרק משמיעין קולות שאין בהם הנאה, ובשבט הלוי מחמיר בזה).

שירה בפה

לד. מותר לשיר בפה אפילו ניגונים משמחים (הגרי"ש אלישיב. הגר"ק. ודעת הגרש"ז אויערבאך שאם הנגינה מעוררת לריקודין, יש להימנע. אבל פרקי חזנות מותר מעיקר הדין בשעת הצורך. ובסעודת תנאים מותר לשיר שירי שמחה, הליכות שלמה פי"א י"ח).

אב הרחמים

לה. בשבתות אלו, גם בשבת מברכים בימים אלה, מזכירים אב הרחמים אחרי קריאת התורה (רמ"א סי' רפ"ד סעיף ז'. ט"ז סי' תצ"ג ס"ק ב'. שו"ע הגרש"ז שם סעיף י"ד. שערי אפרים שער י' סעי' כ"ט ופתחי שערים שם) (ראה עוד סדר הדורות משלשלת הקבלה שנת ד' א' תתנ"ו).

לימוד מס' שבועות, סוטה

לו. בימים שבין פסח לשבועות, יש נוהגים ללמוד מס' שבועות (יש בה מ"ט דפין. זכרון יהודה. חתם סופר), או מסכת סוטה (יש מ"ט דפין, מנחת עומר, מנהגי חב"ד).

פרקי אבות

לז. שבת שלאחר הפסח מתחילין ללמוד משניות פרקי אבות. וכמה טעמים נאמרו בזה:

א. אבודרהם, בזמן הקציר, עלול להמשך אחרי הנאות ורצונות גופניים, לכן נלמד מוסרים המביאין לפרישות והכנעת הנפש.

ב. מחזור ויטרי, שעמי הארץ נאספים לקרוא בתורה, משמעין להם מדות תרומיות השנויות במסכת אבות.

ג. מדרש שמואל, בימי הקין חולאים שכיחים, ובזמן שעסוקים ברפואת הנפש, גם הגוף מתרפא.

ד. בני יששכר, להתכונן לתורה על ידי המדות, על כן מעשה אבות קדמה בתורה אל המצוות.

פרק טז חמץ אחרי פסח

חמץ של נכרי

לח. חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח, מותר אפילו באכילה (שו"ע סי' תמ"ח סעיף א').

חמץ של ישראל

למ. חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה (שו"ע שם סעיף ג', והוא קנסא דרבנן כדאי' בפסחים כ"ט. משנ"ב שם ס"ק ז'). לו ולכל העולם (בה"ל סי' תמ"ח ד"ה חמץ. ערוה"ש שם סעיף ז')

חמץ שנמכר לנכרי

מ. חמץ שנמכר לפני פסח לנכרי, עם כל הקניינים המועילים, הוי מכירה מועילה ומותר (שו"ע סי' תמ"ח ג').

מא. לכן מועיקר הדין גם המכירה שמתבצעת בימינו לפני פסח הוי מכירה (עי' בה"ל סי' תמ"ח ד"ה בדבר מועט).
וכתב החתם סופר בתשו' (או"ח סי' ק"ג ד"ה ולפי"ז) שכל המפקפק על היתר מכירת חמץ ראוי לגערה.
ובתשו' שבט הלוי (ח"ט סי' ק"ב) כתב: עלינו לקבוע שזה הסכמת גדולי הדורות וכן הלכה.

מכירת חמץ בעין

מב. מפני כמה טעמים היו שנמנעו מלמכור חמץ בעין לנכרי.
*החמץ נשאר בבית היהודי, (עי' ברמ"א סעיף ג') מלפנים היה הסדר שהחמץ הוצא מחוץ לבית (עי' משנ"ב ס"ק יב)
*עיקר תקנת המכירה בגלל הפסד מרובה (א"ר ס"ק ז'. מחצה"ש ס"ק ד')
*הראוי שיהא מסירת מפתח לקונה (משנ"ב ס"ק י"ב), והיום רק נכתב בשטר היכן להשיג מפתח.
*נחלקו גדולי הפוסקים אם צריך למכור את המקום שבו מונח החמץ (מקור חיים סי' תמ"ח ס"ט, ישועות יעקב) או להשכיר דווקא (נודע ביהודה. חתם סופר).

מג. יש שהחמירו לא לאכול מחמץ שישראל מכר לנכרי (מעשה רב אות קפ"א. רעק"א איגרות סופרים סימן מ"ח. ברוך טעם. בכור שור פסחים כא. ובא"ר תמ"ח ז' שבמכירת חמץ צריך הנכרי לקחת החמץ לרשותו ממש וכימחצה"ש ס"ק ד').

בס' משכנות הרועים כתב מרבו רבי אברהם מסטראטין שהיה נזהר מחמץ שנמכר, עד שבועות, לא לאחר מכן. מפני שימי הספירה הם קדושים ונוראים, על כן נזהר גם מחשש רחוק של חמץ בימים אלה.

חמץ לאחר הפסח בא"י

מד. בארץ ישראל, קשה להימנע מאכילת חמץ שנמכר לנכרי, כי אמנם מיד לאחר חג הפסח יש המשווקים לחנויות, חמץ שנאפה לאחר הפסח, אבל כמה שבועות לאחר מכן, משווקים את החמץ שהיה ברשותם מלפני חג הפסח ונמכר לנכרי.

קוד ייצור תשפ"ה

ה"קוד" למוצרי חמץ שיוצרו לאחר הפסח תשפ"ה

הקוד השנה תשפ"ה: 5110 – המספר הראשון משמאל 5 מציין את השנה האזרחית - 2025. שלשת הספרות הימניות מצינות את מספר הימים באותה שנה מאז הראשון בינואר למניינם. כיון שיום אחרי פסח השנה תשפ"ה, יום ראשון כ"ב ניסן בתאריך 20/4/2025 ויום זה היה היום ה 110 מתחילת השנה הלועזית – הראשון לינואר 2025 (למניינם) אם כן, כל מוצר שתאריך ייצורו מיום 20/4 והלאה - יוצר אחרי הפסח – והקוד שעליו 5110 ומעלה.

מצה לאחר הפסח

מה. יש שנהגו לטעום גם מהמצות של פסח עד שבועות (דרכי חיים ושלום, בכל עת שנטל ידיו לסעודת פת, הביאו גם מצה לשולחנו. מנהגי בעלי לאכול גם מצות בכל סעודת שבת, עד שבועות).

ניקוב חלות במפתח

מו. איתא בספה"ק מנהג לנקוב את החלות שאופים לשבת ראשונה שלאחר הפסח, במפתח.

בס' אוהב ישראל מהרה"ק מאפאטא זי"ע כתב (ליקוטים שבת אחרי פסח). טעם "שמנקדין" אז הלחם משנה במפתח דוקא וכו', שהש"י מבקש מכני" פתחי לי כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. וכמה פעמים באותו מאמר כותב ש"מנקדין". וכן א"י בספה"ק ישמח ישראל (פ' תזריע) בטעם ש"מנקדין" את החלות במפתח. ובס' טעמי המנהגים מעתיק את דברי האוהב ישראל, וממשיך בסיכום מעצמו, שלכן עושים צורת מפתח. ודבר פשוט הוא למעיין שם שהכוונה היא כמ"ש האוהב ישראל שכשמנקדים את החלה עם מפתח, נחרתת צורת מפתח. בשונה למה שהונהג לאחרונה ליצור צורת מפתח מעיסה. שלא מצאתי לזה מקור. ואולי מקורו מסוחר ישראלי שאימצו נוהג כזה ליצור מפתח, שהרי "חור" (ניקוד החלה עם המפתח כמ"ש האוהב ישראל) אי אפשר למכור

מלאכה

מז. איתא בשולחן ערוך (מהטור סימן תצ"ג) נהגו הנשים (וגם אנשים, ט"ז ועוד אחרונים) שלא לעשות מלאכה מפסח ועד עצרת משקיעת החמה ואילך. בטור ובט"ז ומשנ"ב (ס"ק י"ט), מובאים שני טעמים; א. משום תלמידי רבי עקיבא שמתו סמוך לשקיעת החמה ונקברו אחר השקיעה והיו העם בטלים ממלאכה. ב. שאנו סוברים העומר אחר השקיעה וכתבי, שבע שבתות תמימות תהיינה מלשון שבות, שבזמן הספירה יש לשבות ממלאכה.

והיינו דווקא מלאכה גמורה, שיש בה שיהוי זמן, כגון תפירה, ולא במלאכות שבבית כבישול, אפיה, ונקיון (מור וקציעה, כפה"ח ס"ק נ"ד. קו' מבית לוי).
כמה גדולי הפוסקים כתבו שהיום אין נוהגים במנהג זה (חק יעקב ס"ק י"ב. כפה"ח ס"ק נ"ד הביא מס' בית דוד. תשו' דברי יציב סי' רט"ז ורי"ז. מבית לוי).

ספירה במכתב

מח. יש נוהגים שכשכותבים מכתב בימי הספירה, כותבים את יום הספירה, למספר בנ"י (מנחם ציון להרבי מ"מ מרימנוב)
ויש כותבין: למ"טמונים (כך נהג אדאמו"ר בעל הבשבילי אורייתא זצ"ל)

למנצח בנגינות

מט. בכל ימי העומר כשואמרים ברכת כהנים, אם יאמר 'למנצח בנגינות' בצורת המנורה, יצליח במעשיו ולא יהא ניזוק כל היום (ש"ץ דף רח"צ או' ל"ו בשם אגרת הרמב"ן. מל"ח סי' ה' אות כ"א. כפה"ח סי' תפט ס"ק ק"ט).

פרק י' תשובות להלכה

יצחק מאיר ברכיה ליברמאן

רחוב אמרי ברוך 1א

בני ברק, 51609

ישראל

מ"ר י. רב קהילת בשבילי אורייתא - ווארקא

מח"ס: חודש בחודשו. עולת החודש. ימי הפורים. חג האסיף.
ימי החנוכה. חג השבועות. חג המצות. פרי עץ הדור. תשרי מבי מדרשא

בס"ד

ספר ספירת העומר לפני השקיעה

שאלה:

מי שספר ספירת העומר לפני השקיעה, ולמחרת המשיך לספור בברכה, ורק לאחר מ"כ שם לב שאתמול ספר לפני הזמן, האם יכול להמשיך ולספור בברכה.

תשובה:

זמן ספירה בלילה (סימן תפ"ט סעיף א') אבל דעת הלבוש והא"ר (ראה בה"ל ד"ה מבעוד יום) שמזמן פלג המנחה יצא י"ח בדיעבד. הגם שבבה"ל שם חולק עליו, אבל יש הרי עוד ספק שאולי כל יום מצוה בפני עצמו לספור ספירה ואז חייב לספור כל לילה בברכה אפילו כששכח לילה אחת, כדעת רב האי, ומובא בטור (שם) וכל"כ הרא"ש בשם ר"י דכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה היא (ראה שם סעיף ח').

ובפר"ח (סי' תפ"ט ס"ק ח') במי שמסופק אם דילג יום אחד שיספור בשאר ימים בברכה, בספק מצינן למסמך על הר"י, דאיכא ספק ספיקא, שמא לא דילג כלל ואת"ל שדילג, שמא הלכה כאותן הפוסקים דכל יום הוא מצוה בפ"ע. ומביאו משנ"ב (שם ס"ק ל"ח). ולכן במקרה זה ימשיך לספור בברכה.

אשה בספק ספיקא ספירת העומר

בס"ד

לכבוד הגרי"מ ליברמן שליט"א,
אחדשה"ט, בתש"ס מבי מדרשא (ח"ב ס' ל"א), בעניין אשה כאשר יש
לה ספק האם ספרה יום אחד, האם יכולה להמשיך לספור בברכה
או לא. יישר כח!

הנה בתשובות מבי מדרשא (ח"ב ס' ל"א) כתב, 'ולכאורה נשים לא
יכללו בספק אם ספירה הוא מצוה אחת או מצוה כל יומא, מכיון
שכלל אינם חייבות במצוה זו, האיך יסתפקו במה שלא חייבות'.
וכוונתו דלכן י"ל דאין להם ס"ס להתיר להן לברך.
ולא זכיתי להבין סברא זו, דהלא כך היא האמת, דאם כל יומא מצוה
בפנ"ע היא, יש להם קיום מצוה, ויכולה לברך גם אם לא ספרה
אתמול, ופשוט א"כ שיש לה ס"ס לענין הברכה שעליה אנו דנים אם
מותר לה לברך.

ובספר ויקהל משה (ח"ה עמ' תק"ד) כתב לחדש ע"פ דבריו דאין
מברכים מכח ס"ס אלא כשהס"ס הוא על המצוה ולא על הברכה,
ובאשה הס"ס הוא על הברכה, כי הלא אינה מחוייבת במצוה.
ויש מקון לדון בזה, דאף שאינה מחוייבת במצוה, מ"מ הכרעת הס"ס
מתחייבת למצוה אם יש לה קיום מצוה או לא, דהא לפי פשוטו,
להדעות דאשה מברכת על מ"ע שהז"ג, היינו משום דיש לה מצוה
קיומית ועליה היא מברכת, וא"כ הס"ס מתייחס למצוה אם יש לה
קיום מצוה, ואף שאינה חייבת בדבר כלל, מ"מ הכרעת ס"ס היא
הכרעה כללית בתורה ולא רק במקום שיש לאדם צד ביטול חיוב
מצוה. והגע בעצמך, הרי שיש ס"ס על בהמה ששחיטתה שחיטה
כשרה היא, האם נאמר דאין לסמוך ע"ז לברך על השחיטה מאחר
ואין חיוב לשחוט בהמה. וה"נ בניד"ד.

ביקרא דאורייתא,
אברהם זנגר.

יום ה' לס' בהר סיני כ"ו למ"ט מונים תשפ"ב

אל מע"כ מוה"ר
הרה"ג אברהם זנגר שליט"א

אחרי מבוא השלו' והברכה כיאות,
קבלתי מכם בברכה הערה חשובה על הנכתב בס' תשובות מבי
מדרשא (ח"ב סי' ל"א) באשה שמסופקת אם ספרה העומר אם תמשיך
לספור בברכה.

בהזדמנות זו אבהיר קצת יותר בעז"ה, שמפני כמה טעמים לא כדאי
לאשה להמשיך בברכה כשמסופקת.

א. ראה דברי הליכות שלמה להגרש"ז אויערבאך (פ' י"א סעיף ט') במי
שעתיד להפסיד יום ספירה בהמשך, שבכל זאת יספור בינתיים
בברכה, כי חייב מעצם הדין בספירה, ולא דמי למש"כ בשולחן
שלמה דנשים לא יברכו כיון שמסתם ישכחו, כיון שנשים פטורות
מעיקר הדין מספירת העומר.

ב. בברכת נשים על ספירת העומר יש לנו ספק תמידי, מפני
מחלוקת הראשונים אם נשים רשאיות לברך במצוות עשה שהזמן
גרמא. דעת הרמב"ם והסמ"ג והאגור והשו"ע סי' תפ"ט שאין לברך,
ודעת הרמ"א והמג"א שהמנהג שמברכות.

לכן, לפני הספק אם שכחה לברך, והספק אם הדין כבה"ג או רב האי
גאון, הרי יש ספק קבוע לפנינו אם כלל חייבת לברך, ובהצטרף עוד
ספק ספיקא בוודאי אין לה להמשיך ולברך.
וכמו שבגלל חילוקי הדיעות בין הבה"ג לבין רב האי גאון, אמרינן
שמספיקא לא ימשיך לברך כששכח לספור יום אחד (עי' שו"ע סי' תפ"ט
סעיף ח').

וראה עוד במהרש"א (פסחים ק"ב. ברשב"ם ד"ה להודיעך) שבברכת
המצות אם יש מחלוקת אם צריך לברך, ומי שסובר שאינו צריך
לברך נחשב למחמיר שאוסר לברך, ומי שמצריך לברך נחשב למיקל
שאינו חושש לברכה לבטלה.

ד. מה שציינתם בענין ספק ספיקא אם היה בשחיטה כיון שאין חיוב לשחוט בהמה.

אכן אין חיוב לשחוט בהמה, אבל כשרוצה לאכול את הבהמה יש חיוב לשוחטה, והדיון בספק מתעורר כשרוצה לאוכלה ואז כבר יש חיוב לשחוט.

ואסיים בברכה והצלחה

יצחק מאיר ברכיה ליברמאן